

KARAR VERME BECERİLERİ

KARAR VERME

Her birey yaşamı boyunca alternatifler arasında seçim yapma durumlarıyla karşı karşıya kalır. Seçim yapma durumunda kalmak beraberinde bir karar verme sürecini doğurur. Bireyin zekâ seviyesi, kişilik yapısı, aldığı eğitim, bulunduğu sosyal çevre ve alternatiflere yüklediği anlam karar verme sürecini etkileyen faktörlerdir. Bu faktörler her bireyde farklı olarak kendini gösterdiği için karar verme durumları da kişiden kişiye farklılık gösterir.

Aile içerisindeki dinamikler, yetiştirilme tarzı, destekleyici olup olmaması, alternatifler içerisinde özgürce seçim yapabilmesine olanak tanınması gibi faktörler bireyi hayata hazırlayan faktörlerdir. Ergenlik dönemine gelen çocukların bağımsız karar alabiliyor olması, bilişsel süreçlerini düzenleyebiliyor olması gerekmektedir. Okul ve aile işbirliği ile karar verme davranışı öğrenciye kazandırılabilir.

Brown ve Mann (1991)'a göre karar verme, her yaş için önemli bir süreç olsa da bir geçiş dönemi olan ergenlikte, ergenin baş etmek zorunda olduğu, özellikle bağımsızlık – bağımlılıkla ilgili konular nedeniyle karar verme yaşamsal bir öneme sahip olmaktadır. İyi bir karar verici olmaları için ergenlerin karar verme tecrübeleri yaşamalarına fırsat verilmelidir. Aile, ergenin karar vermeye nasıl katılacağı ve kendi karar verme becerilerinde ne kadar ihtiyatlı ve güvenli olacağını belirlemektedir. Eğer ergenin aile kararlarına katılımı sağlanırsa karar verme yeterliliği ve verdiği kararlara güveninin gelişmesi sağlanacaktır.

SORUMLULUK EĞİTİMİNDE AİLENİN ROLÜ NEDİR?

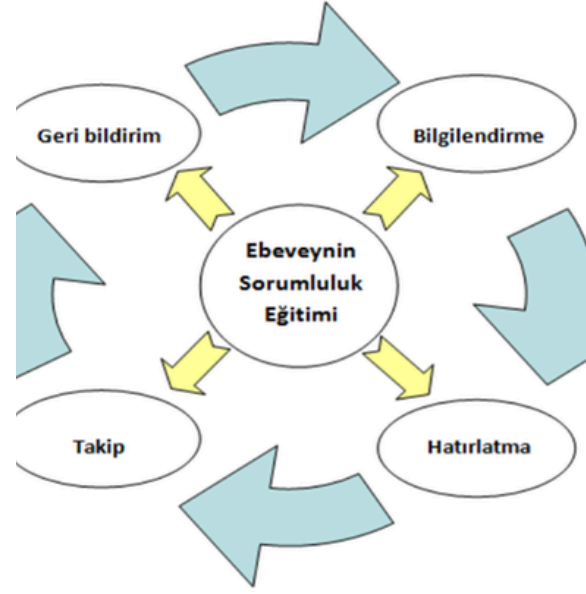
Çocuğun sorumluluk algısı doğduğu andan itibaren ailede başlar. Çocuğun kişiliğinin oluşmasında kritik dönem doğumdan sonraki ilk yıllardır ve aile tutumlarının etkisi bu noktada çok önemlidir. Çocuklara ebeveyn yaklaşımı sorumluluk kazandırma sürecinde bireysel farklılıklar söz konusu olsa da sorumluluk kazandırmaya yönelik süreçte bazı 'temel ve değişmez' öğeler bulunmaktadır. Bunlar; Bilgilendirme, Takip, Geri bildirim ve Hatırlatmadır.

Bilgilendirme: Çocuğun davranışında istenen değişimin gerçekleşebilmesi için önce bu değişim hakkında bilgilendirilmesi gerekir. Çocuğun bu değişimi bir gereksinim olarak görebilmesi için nedenleri hakkında bilgi vermek önemlidir. Kuralların neden konduğu ve sorumluluğun önemi anlatılmalıdır. Çocuklar niçin bazı işleri yapmak zorunda olduklarını anlar ve bilirlerse, ailesine yardım etmeyi ve bağımsız davranmayı benimserler.

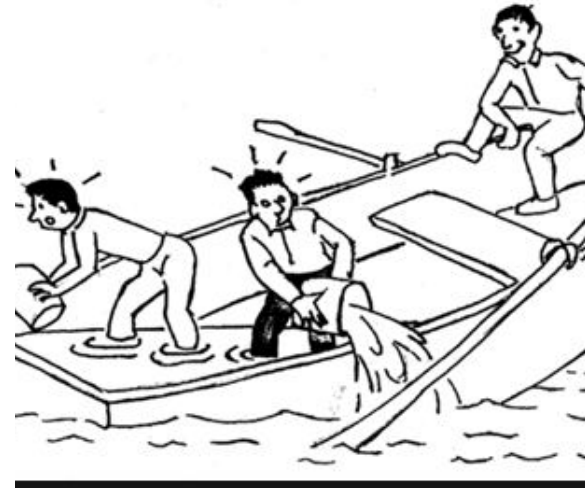
Takip: Bilgilendirmeden sonra, çocuğun söz konusu davranışı gösterebilmesi için bir süre tanınması gerekir. Bu süre içerisinde yapılan takip sonucunda sorumlu davranışın ortaya çıkıp çıkmadığına, ne sürede ortaya çıktığına, hangi zamanlarda davranışın yapıldığına ve yapılmadığına dikkat edilmelidir.

Geri bildirim: Belli bir süre sonra istenilen davranışın uygulanışı hakkında çocuğu bilgilendirmek gerekir. Eğer istenen sorumlu davranışın sayısında artış varsa, uygun pekiştirenlerle motive edilmelidir.

Hatırlatma: İstenilen davranış eğer gerçekleşmiyorsa yeniden hatırlatma sürecine gidilmelidir. Yeniden bilgilendirmeyle başlayan bu süreç davranış oturana kadar devam etmelidir.

Delğin bizim tarafta olmaması sevindirici

SORUMLULUK EĞİTİMİNDE AİLE NELER YAPABİLİR?

Günlük Görevler Belirleyin: Sorumluluğu teşvik etmek için çocuğunuza günlük görevler verin. Bunlar kendi kıyafet seçimlerini yapmak ya da odalarını düzenlemek kadar kolay olabilir. Sonuç olarak işleri kendi başlarına halletmek konusunda kendilerini daha rahat hissedeceklerdir

.Karar Verme Fırsatları Yaratın: Çocuklarınızın karar verme becerilerini geliştirmek için bu konuda onlara fırsatlar yaratın. Fikirlerini sormak, kendi tercihlerini ifade etme ve sonuçlarıyla başa çıkma yeteneklerinin gelişmesine yardımcı olacaktır.

Model Olun: Çocuklarımız en çok bizi model olarak alırlar, sosyal davranışları bizden sosyal öğrenme yolu ile öğrenirler.

Hata Yapmalarına İzin Verin: Çocuklarımızın hata yapması normaldir. Onlara hata yapmanın kaçınılmaz olduğu ve başarıya giden yolda gerekli bir adım olduğu bilgisini verebilirsiniz.

Övgü ve Teşvik Edin: Çocuklarınızın sorumluluk bilincini arttırmak için karar verme becerilerini destekleyin ve onları teşvik edin. Başarılarına değer verip onları takdir edin. Bu, kendilerine güvenlerinin artmasına yardımcı olacaktır.

ÖNERİLER

*Çocuk ve ergenler sorumluluklarını kazanırken yaşları, kişilikleri ve ilgileri dikkate alınmalıdır. Çocuğunuza ilgileri doğrultusunda daha fazla sorumluluk verirken ilgi alanlarında olmayan konularda da beceri ve yeteneklerinin gelişmesine özen gösterilmeli, bu konuda daha kararlı ve sabırlı bir yol izlenmelidir.

*Çocuğunuza neleri yapabildiğini göstermesi için fırsat tanıyın. Çocuğun seçim yapmasına izin verin. Bu konularda, çocuğun gösterdiği çabaya saygı duyun. Onu görev ve sorumluluğuyla baş başa bırakın.

*Çocuğunuzun yaşı büyüdükçe sorumluluklarını arttırabilir ve aileye karşı olan sorumluluk duygusunu geliştirebilirsiniz. Örneğin onu yaşına uygun ev işleri yapması için yönlendirilip teşvik edebilirsiniz.

*Çocuğunuzun yapması gereken sorumlulukları onunla birlikte belirleyin. Yaptığınız anlaşmayla sorumluluklar yerine getirildiğinde ailenizin kazanacaklarını, yerine getirilmediği durumlarda ise nelerin olabileceğini yine onunla birlikte belirleyiniz.

*Onun adına düşünmek yerine, kendi başına düşünmesini sağlayın. Sorunu çözmek yerine, kendi sorununu çözmesine fırsat vermeniz, çocuğunuzun sorumluluk duygusunu geliştirecektir.

*Çocuğun sizlere yardımcı olmak ve bağımsız olarak bir iş yapmak için gösterdiği belirtileri gözden kaçırmayınız. Onu, bu girişimlere özendiriniz. Çocuğunuzun bu deneyimlerinde elde ettiği yanlış sonuçları kırıcı bir biçimde eleştirmeyiniz. Onun girişim isteğini kırmadan yapacağınız yapıcı yönlendirmelerle daha iyi sonuçlar elde etmesini sağlayabilirsiniz.

*Çocuğunuzun daha büyük ve önemli sorumluluklar yüklenmeye hazır ve istekli olduğu zamanları kollayınız. Bu sorumlulukları yüklenebilmesi için gerekli olan elverişli ortamlar hazırlayınız.

*Yaptırım uygulamaktansa, özendiriniz. Gösterilen başarıyı olduğu kadar, harcanan çabayı da övünüz.

*Sonuçlar sizi doymasa bile, yapılabilecek olanın en iyisi olmasa bile, yapabilmek için elden geldiğince harcanan çaba, çocukta sorumluluk bilincinin geliştiğini gösterir.

*Kendisinden ne beklediğinizi çocuğunuza açık bir dille anlatınız. Bu pek çok yanlış anlayışı ortadan kaldırır.

KAYNAK:

TAŞDEMİR, M., & DAĞISTAN, G. (2014). ÇOCUKLARA SORUMLULUK KAZANDIRMADA EBEVEYNLERİN BHTG YAKLAŞIMINI UYGULAMA DURUMLARI: BİR DURUM ÇALIŞMASI.

KAYNAKLAR: CİVELEK, B. (2006). ÇOCUKLARA SORUMLULUK BİLİNCİ KAZANDIRMAK. ÇOLUK ÇOCUK DERGİSİ SAYI: 58; 20-22 DÖKMEN, Ü. (2013) VAR OLMAK, GELİŞMEK, UZLAŞMAK, REMZİ KİTAPEVİ, İSTANBUL. MACKENZIE, R. J. (2014). ÇOCUĞUNUZA SINIR KOYMA, YAKAMOZ YAYINCILIK, İSTANBUL. YAVUZER, H. (2003). ÇOCUK EĞİTİMİ EL KİTABI, REMZİ KİTAPEVİ, İSTANBUL.